

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา จากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าวทำให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) มุ่งเน้นการพัฒนา 4 มิติที่สำคัญ ได้แก่ การปฏิรูปนักเรียนยุคใหม่ การปฏิรูปครูยุคใหม่ การปฏิรูปโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการปฏิรูประบบบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งในทุกลมิตินั้นจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) สำหรับการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่นั้น ได้มีข้อเสนอแนะในเชิงยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาหลากหลายแนวทางตามข้อเสนอของคณะกรรมการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอแนะไว้ ทั้งนี้เพื่อสร้างให้ครูยุคใหม่มีบทบาทในการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครูมาเป็นครู และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และในขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีสภาวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีขวัญกำลังใจอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาครูให้มีคุณภาพสูงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมนับได้ว่าเป็นบทบาทและภารกิจสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจึงผลักดันให้ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะสูง ซึ่งไม่จำเพาะเพียงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เผชิญสถานการณ์ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงมีความพยายามอย่างหลากหลายโดยเฉพาะการวิจัยที่จะกำหนดสมรรถนะครู ซึ่งหมายถึง

ความสามารถ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครูที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานครูให้บรรลุผลอย่างมีคุณภาพ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพร่วมกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยที่กำหนดสมรรถนะครู ไว้ 15 ด้าน (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน, 2551) ได้แก่ 1. ความรู้ในเนื้อหาวิชา 2. การสื่อสารและการใช้ภาษา 3. การพัฒนาหลักสูตร 4. การจัดการเรียนรู้ 5. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6. การบริหารจัดการชั้นเรียน 7. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมจัดการศึกษา 8. การวัดและประเมินผล 9. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 10. จิตวิทยาสำหรับครู 11. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 12. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 13. ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม 14. การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ และ 15. การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน สมรรถนะแต่ละด้านมีรายละเอียดแตกต่างกันในสภาพบริบทของสังคม

การพัฒนาครูให้มีสมรรถนะสูงตามเจตนารมณ์ดังกล่าวนั้นเป็นการดำเนินการที่อยู่ภายใต้กรอบมาตรฐานที่เรียกว่า สมรรถนะครู ซึ่งเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพที่เป็นฐานการพัฒนา (Competency-Based) ตามบทสรุปจากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่ได้พัฒนาสมรรถนะของครูไทย โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ดังนี้

สมรรถนะหลัก (Core Competency) ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทของการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธ์ภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

สำหรับ สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำ และ 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียน/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องครหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative-Building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่นๆทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ในการผลิตครูภายใต้บริบทต่างๆ หลายด้านเพื่อให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพดังกล่าว เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์บริบทของการผลิตครู เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูให้ตรงตามเป้าหมายและความต้องการของการใช้ครู ในที่นี้ได้กำหนดความหมายของบริบทการผลิตครูไว้ว่า บริบท หมายถึง องค์กรประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา นิสิต/นักศึกษาครูให้มีสมรรถนะในด้านต่างๆ ที่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู ได้แก่ บริบทด้านการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การกำหนดนโยบายของคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ การจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา รวมทั้งองค์ประกอบอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์บริบทการพัฒนาสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครู และนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการส่งเสริมหรือพัฒนาสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูในกระบวนการผลิตครูต่อไป

เนื่องจากการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพที่มีอยู่และมีความสมดุลทุกๆ ด้าน เป็นผู้ที่มีกระบวนการคิด วิเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผล

เชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีเจตคติที่ดี และมีทักษะที่จำเป็นทางการพัฒนาคน พัฒนาอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จากวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาดังกล่าวจึงชี้ทิศทางการผลิตครูให้มีสมรรถนะสูงในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นเป้าหมายหลักในการผลิตครูของสถาบันอุดมศึกษา จึงมุ่งเน้นการผลิตครูที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ครูต้องมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) การผลิตครูเพื่อให้ได้สมรรถนะดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญ ในกระบวนการผลิตครูสำหรับสถาบันผลิตครูที่จะให้ได้ผลผลิตครูที่มีสมรรถนะสูงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางการปฏิบัติที่ดี ซึ่งจัดเป็นนวัตกรรมในการเสริมสร้างสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครู ทั้งการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อและการใช้เทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ด้วยกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวจัดเป็นนวัตกรรมการผลิตครูที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า จะทำให้ได้บัณฑิตครูที่มีสมรรถนะสูง สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

จากข้อเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ซึ่งเป็นผลมาจากการสรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551) ในด้านครู คณาจารย์พบว่า มีปัญหาการขาดแคลนครู คณาจารย์ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และในกระบวนการผลิตครูที่ไม่ได้คนเก่ง คนดีและมีใจรักมาเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของสมรรถนะครูตามข้อกำหนดของสมรรถนะครูดังกล่าวข้างต้นแล้ว ครูยังมีสมรรถนะต่ำกว่ามาตรฐานอยู่มาก จึงได้กำหนดให้เป็นมาตรการหลักในการพัฒนาระบบการผลิตครู โดยให้สถาบันอุดมศึกษาที่เน้นความเป็นเลิศด้านการผลิตครูได้ทำการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งมีระบบการประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครูด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ในสถาบันผลิตครู และมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูให้พร้อมที่จะเป็นครูที่มีคุณภาพ จึงได้ร่วมกันเสนอแผนงานวิจัยและโครงการวิจัยที่จะพัฒนานวัตกรรมในการส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู โดยมีองค์ประกอบของสมรรถนะในการพัฒนาที่เป็นสมรรถนะตามสายงาน อันได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผลของการวิจัยจะให้แนวทางในการผลิตบัณฑิตครูที่มีสมรรถนะสูง ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ สถาบันผลิตครูยังมีการกิจในการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพศึกษาศาสตร์ รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครู จึงเป็นความสำคัญในการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่จะสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างนักวิจัยของสถาบันผลิตครูในการส่งเสริมสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของการส่งเสริมสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูของสถาบันผลิตครูในปัจจุบัน
2. เพื่อพัฒนาต้นแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิต/นักศึกษาครูที่จำเป็นในการนำไปใช้ประกอบวิชาชีพครู
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมและศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในประเด็นต่อไปนี้
 - 3.1 หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
 - 3.2 กระบวนการนิเทศของอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์
 - 3.3 การสัมมนานิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและเครือข่ายออนไลน์

4. เพื่อสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันผลิตครูเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ โดยสังเคราะห์จากต้นแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับครู โปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. เพื่อให้เกิดเครือข่ายและการดำเนินงานเครือข่ายของสถาบันผลิตครูในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ในประเด็นต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายของรัฐในการผลิตครูและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะนวัตกรรมการสนับสนุนการผลิตบัณฑิตครูให้มีสมรรถนะสูงในการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี การวัดและการประเมินผล และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่ทำให้ได้ผลลัพธ์คือ การพัฒนาบัณฑิตครูให้พร้อมเป็นครูที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเอื้อต่อการพัฒนาประเทศได้ในทุกด้าน

2. ได้นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่สถาบันผลิตครูสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนทางการสนับสนุนการผลิตบัณฑิตครูและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสนองนโยบายการพัฒนาการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

3. ผลกระทบจากผลการวิจัยก่อให้เกิดการพัฒนาครู/อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาทั้งในสถาบันผลิตครูและสถานศึกษาให้มีสมรรถนะสูงในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 โครงการวิจัยนี้เป็นแผนงานวิจัยหลักเพื่อพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนิสิต/นักศึกษาครูในการจัดการเรียนรู้ โดยมีโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ประกอบด้วย

1.1.1 โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาต้นแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตครูที่จำเป็นในการนำไปใช้ประกอบวิชาชีพครู

1.1.2 โครงการย่อยที่ 2 เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1.1.3 โครงการย่อยที่ 3 เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมในการส่งเสริมสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครูด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 การส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครูเป็นนวัตกรรมที่ประกอบไปด้วย กรอบแนวคิด กิจกรรม และเครื่องมือที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ต้นแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาจากโครงการย่อยที่ 1 โปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะจากโครงการย่อยที่ 2 และนวัตกรรมในการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากโครงการย่อยที่ 3

1.3 ตัวแปรของการวิจัย ประกอบด้วย

1.3.1 ความเหมาะสมของบริบทในการส่งเสริมสมรรถนะของนิสิต/นักศึกษาครู ประกอบด้วยบริบทด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและเทคโนโลยี การประเมินผล การเรียนรู้ บริบทด้านกายภาพ บริบทด้านการส่งเสริมบุคลิกภาพ และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะของนิสิต/นักศึกษาก่อนออกปฏิบัติงานครู

1.3.2 สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย สมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา สมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะและสมรรถนะครูด้านการประเมิน การการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3.3 ผลการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้จากการทดลองใช้ต้นแบบการเรียน การสอนฯ ในโครงการย่อยที่ 1 โปรแกรมการส่งเสริมฯ จากโครงการย่อยที่ 2 และนวัตกรรมใน การจัดการเรียนการสอนฯ จากโครงการย่อยที่ 3

1.3.4 ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ในสถาบันผลิตครู อาจารย์ในโรงเรียนฝึก ประสบการณ์วิชาชีพและนิสิต/นักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทดลองใช้ต้นแบบการเรียนการสอนฯ ใน โครงการย่อยที่ 1 โปรแกรมการส่งเสริมฯ จากโครงการย่อยที่ 2 และนวัตกรรมในการจัดการเรียน การสอนฯ จากโครงการย่อยที่ 3

1.3.5 รูปแบบกิจกรรมและการดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อส่งเสริม สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ระหว่างนักวิจัย อาจารย์ในสถาบันผลิตครู อาจารย์ในโรงเรียนฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ และนิสิต/นักศึกษาปฏิบัติงานครู

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ในการศึกษาบริบทของการเสริมสร้างสมรรถนะครู มีประชากรประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันผลิตครูที่จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ มาตรฐานวิชาชีพครู ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู และนิสิต/นักศึกษาที่ปฏิบัติงานครูใน โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2.2 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 ในการพัฒนาต้นแบบระบบการเรียนการสอนเพื่อ สร้างเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา ประชากรและกลุ่มที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.2.1 อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ผู้สอนด้านเทคโนโลยี การศึกษาในการสร้างกรอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาของนิสิตครู

2.2.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทางเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์และเนื้อหา ตลอดจนแนวทางการประเมินการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมของต้นแบบการเรียนการสอนในแต่ละโมดูล ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสไลด์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอน ตรวจสอบแนวคิดการออกแบบสไลด์ฯ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินทางการศึกษาตรวจสอบแบบประเมินสมรรถนะด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.2.3 นิสิตครูและอาจารย์ผู้สอนวิชาเทคโนโลยีการศึกษาในการทดลองใช้ต้นแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยนเรศวรในการทดลองใช้ครั้งที่ 1 ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2555 และนิสิตจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาคต้น ปีการศึกษา 2556

2.3 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะของนิสิต/นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประชากรและกลุ่มที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.3.1 นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปีการศึกษา 2554 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อประเมินความต้องจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะฯ

2.3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาครู อาจารย์ในเทศกในสาขาวิชาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมฯ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2.3.3 นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคต้น ปีการศึกษา 2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมฯ ที่พัฒนาขึ้น

2.4 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 4 เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมสมรรถนะ นิสิต/นักศึกษาครูในการประเมินการเรียนรู้ผู้เรียน ประชากรและกลุ่มที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.4.1 อาจารย์ในสถาบันผลิตครูที่สอนวิชาทางด้านการวัดและการประเมินทางการศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีใน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางการประเมินผลการเรียนรู้แก่นิสิต/นักศึกษา
ครู

2.4.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทางการประเมินทางการศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
และความเหมาะสมของนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.4.3 นิสิต/นักศึกษาครูที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาการวัดและการประเมินทางการศึกษา
และอาจารย์ผู้สอนในวิชาดังกล่าว ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2555 จากคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยบูรพา และคณะศึกษาศาสตร์
และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เพื่อศึกษาผลการใช้นวัตกรรมฯ
ที่พัฒนาขึ้น

2.5 เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 5 และข้อ 6 เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริม
สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู และเพื่อให้เกิดเครือข่ายของสถาบันผลิตครูใน
การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู ประชากร
และกลุ่มที่ศึกษา ประกอบด้วย

2.5.1 อาจารย์นิเทศก์จากสถาบันผลิตครูที่เข้าร่วมดำเนินการวิจัย อาจารย์พี่เลี้ยง
โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู ในการสัมมนาเชิงวิพากษ์
นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะฯ ที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นจาก
โครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการดังกล่าว เพื่อดำเนินงานเครือข่ายของสถาบันผลิตครูในการจัดการ
เรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู

2.5.2 อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และนิสิต/นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานครูในโรงเรียน
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคปลาย ปีการศึกษา 2555 จาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
และมหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย ภาคปลาย ปีการศึกษา 2554 จนถึงภาคต้น ปีการศึกษา 2556

นียมปฏิบัติกรของตัวแปร

1. **สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครู** หมายถึง สมรรถนะของนิสิต/นักศึกษาครูที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานครูโดยการจัดการเรียนการสอนตามรายวิชาเฉพาะที่เป็นรายวิชาเอกของนิสิต/นักศึกษาครูในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา สมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ สมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะผ่านกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. **สมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษา** หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวความคิด วัสดุอุปกรณ์และสิ่งต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ

3. **สมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ** หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการจิตวิทยาครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษา และการวัดและประเมินผล ในการสอนได้เหมาะสมกับธรรมชาติเนื้อหาวิชาเฉพาะในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติการสอน

4. **สมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน** หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการดำเนินการประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปรับปรุงการสอนของครู ประกอบด้วย สมรรถนะในการกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินและสิ่งที่ประเมิน สมรรถนะในการให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียน สมรรถนะในการสร้างและการใช้เครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน สมรรถนะในการให้คะแนนและการแปลความหมายคะแนน สมรรถนะในการออกแบบการประเมินตามสภาพจริง สมรรถนะในการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการประเมิน สมรรถนะในการให้ระดับคะแนนและการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สมรรถนะในการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู และสมรรถนะในการออกแบบการประเมินการเรียนรู้

5. **นวัตกรรมการส่งเสริมสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้** หมายถึง กรอบแนวคิด กิจกรรม และเครื่องมือที่เกิดจากการสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดีจากการพัฒนาต้นแบบระบบการเรียนการสอนเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตครู โปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอน

เนื้อหาวิชาเฉพาะ และนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู จากการสัมมนานักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะนิสิต/นักศึกษาครู ที่มีการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

6. **ต้นแบบระบบการเรียนการสอนเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตครู** หมายถึง โมเดลการเรียนการสอนที่พัฒนาตามขั้นตอนของแบบจำลอง ADDIE ซึ่งเป็นแนวความคิดการออกแบบและพัฒนา ระบบการเรียนการสอนของ Barbara Seels and Zita Glasgow (1998) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับนิสิตครูตามกรอบสมรรถนะที่สังเคราะห์จำนวน 6 สมรรถนะ คือ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีการศึกษา การประเมินเทคโนโลยีการศึกษา การสื่อสารกับผู้เรียน การแสวงหาแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ และ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

7. **แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้** หมายถึง กรอบแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ขั้นตอนในการเรียนการสอน และ เอกสารที่เป็นคู่มืออาจารย์และเอกสารการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาที่เป็นผู้เรียนที่ได้พัฒนาขึ้นตาม กระบวนการวิจัยพัฒนานวัตกรรม เพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้แก่นิสิต/นักศึกษาครู ใน 9 สมรรถนะ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินและการกำหนดสิ่งที่ประเมิน การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและการให้ผลย้อนกลับ การสร้างและการใช้เครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ การออกแบบการประเมินตามสภาพจริง การตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน การให้คะแนนและแปลความหมาย การให้ระดับคะแนนและการ รายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดทำโครงการ ออกแบบการประเมินการเรียนรู้

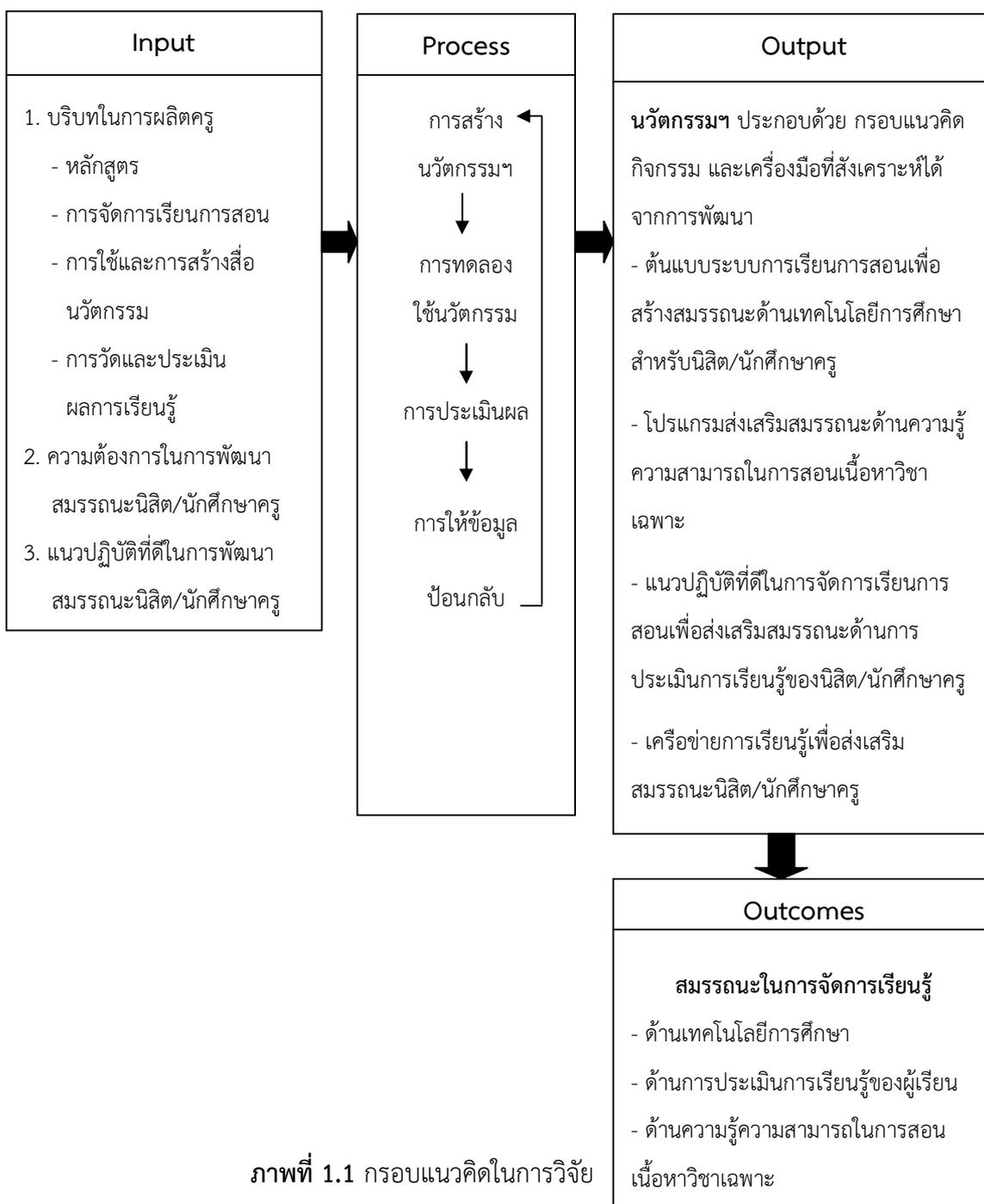
8. **โปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ** หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ออกแบบขึ้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ความสามารถในการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ ประกอบด้วย หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กระบวนการนิเทศของอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ และการสัมมนานิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและเครือข่ายสังคมออนไลน์

9. เครือข่ายและการดำเนินงานเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม

สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของนิสิต/นักศึกษาครู หมายถึง รูปแบบของการประสานสัมพันธ์ที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิต/นักศึกษาครู ให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์จากสถาบันผลิตครู ครูจากโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และนิสิต/นักศึกษาครู ทั้งในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดของแผนงานวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดเชิงระบบที่แสดงการวิจัยและพัฒนา มีรายละเอียดของกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย